

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
KARARLARI BÜLTENİ

(Seçme Kararlar)

Nisan 2022

İçindekiler

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE YASAĞI.....	3
ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI	11
ADİL YARGILANMA HAKKI	14
ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI	18
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ.....	21
DÜŞÜNCE, VİCDAN VE DİN ÖZGÜRLÜĞÜ	27

© Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni (Seçme Kararlar), Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

1

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE YASAĞI

1- *Demir/Türkiye*¹ Kararı

Öz: *Başvuru, yakalanması sırasında güvenlik güçleri tarafından başvurana kötü muamele uygulandığı iddiasına ilişkindir.*

9 Ekim 2014 tarihinde bir suç soruşturması kapsamında yakalanan başvuran, 12 Ekim 2014 tarihinde tutuklanmış, 25 Kasım 2014 tarihinde ise serbest bırakılmıştır. Başvuran somut olayda yakalanması sırasında kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“Mahkeme” veya “AİHM”) başvuru konusu olayda başvuranın uygulanabilir iç hukuk uyarınca, yetkili Cumhuriyet savcısına suç duyurusunda bulunmadığını belirtmiştir.

AİHM, yerel mahkemeler önünde bir avukat tarafından temsil edilen başvuranın, ifadesi alınırken yaptığı açıklamaların bir şikâyet olarak değerlendirilip değerlendirilmediğini veya iddialarının faili olduğu iddia edilen kişiler hakkında yetkili Cumhuriyet savcısı tarafından re’sen bir ceza soruşturma başlatılıp başlatılmadığını öğrenme konusunda endişe duymadığını vurgulamıştır.

AİHM, kötü muamele iddialarıyla ilgili yürütülen bir soruşturmada, başvuranların soruşturmanın ilerleyişini ya da durağanlığını takip etmek için harekete geçmeleri ve herhangi bir etkili ceza soruşturması yürütülmediğinin farkına vardıklarında veya varmaları gerektiğinde istenen çabuklukla başvuruda bulunmaları gerektiğini vurgulamıştır.

AİHM, başvuranlara ait özen gösterme yükümlülüğü kapsamında ilgililerin, soruşturmanın ilerlemesi hakkında yerel makamlar nezdinde ivedilikle araştırma yapması gerektiğini, bu hususun söz konusu makamlara özenle başvurma gerekliliğini içerdiğini belirterek her gecikmenin, soruşturmanın etkinliğini tehlikeye atma riski taşıdığına altını çizmiştir. Diğer yandan AİHM, soruşturmanın etkin olmadığının farkına vardıklarında ya da bu durumun farkına varmaları gerektiğinde ilgililerin ivedilikle Mahkeme’ye başvurmaları gerektiğini vurgulamıştır.

AİHM sonuç olarak, başvuranın Cumhuriyet savcısına suç duyurusunda bulunmuş olması ve daha sonra Cumhuriyet savcısı tarafından verilen karara yetkili ceza mahkemesi önünde itiraz etmesi gerektiğini belirterek başvuruyu iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

¹ *Demir/Türkiye* Kararı, No. 19814/20, 15 Mart 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216913>

2- *Adil Güzel ve Muhsin Güzel/Türkiye² Kararı*

Öz: *Başvuru, başvuranların güvenlik güçleri tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıkları ve buna ilişkin yürütülen soruşturmanın etkin olmadığı iddialarına ilişkindir.*

Başvuru, birinci başvuranın -diğer başvuranın erkek kardeşi- Irak ve Türkiye arasında sigara kaçakçılığı yaptığı sırada yakalanması ile ilgilidir. Birinci başvuran ve diğer müşterek failler, Irak sınırında görev yapan Türk güvenlik güçleri tarafından yakalanmıştır. İkinci başvuran olay yerine gelerek, ilgili kişilerin yakalanmaları sırasında jandarmalara saldırmıştır.

Başvuranlar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("AİHS" veya "Sözleşme") 3. ve 13. maddeleri uyarınca, askerler tarafından kötü muameleye maruz kaldıklarından şikâyet etmekte ve iddialarıyla ilgili olarak yürütülen soruşturmanın etkin olmadığını ileri sürmektedirler.

AİHM, dava dosyasına konulan farklı delil unsurlarından, tanık ifadelerinden ve ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın yanı sıra Anayasa Mahkemesi tarafından olay ve olguların incelenmesinden şu tespitlere varıldığını kaydetmektedir:

Birinci başvuran, diğer müşterek faillerle birlikte kendisini yakalamak isteyen üç askere fiziksel olarak ve bıçakla saldırmıştır; ikinci başvuran ise, askerleri ezmek amacıyla aracını kullanarak onlara saldırmaya teşebbüs etmiştir. Başvuran ve askerler hakkında hazırlanan tıbbi raporlar, ilgililerin vücudunda yer alan ve askerlerin, başvuran tarafından kullanılan güçle orantılı bir güç kullanarak ilgiliyi etkisiz kıldıklarını ve hafif makineli tüfeklerini kullanmadıklarını doğrulayan lezyonlara işaret etmiştir. Soruşturma ivedilikle yürütülmüş, olaya karışan tüm şahıslar ve olay yerine gelen askerler dinlenmiş; delil unsurları (bıçak ve diğer suç kanıtları gibi) toplanmış ve analiz edilmiş; başvuranlar ve olaya karışan askerler, doktor tarafından muayene edilmiştir. Ayrıca ilgililerin vücutlarında bulunan lezyonlar hakkında makul bir açıklamada bulunmaktadır.

AİHM mevcut davada, askerlerin kendilerine saldırmak için bıçak kullanan birinci başvuranı etkisiz hale getirmek için başvurdukları tek cebir yönteminin sopa kullanmak olduğunu, başvuranlardan hiçbirinin, yakalandıkları ve nakledildikleri sırada ve gözaltındayken, askerlerin, başkaca cebir yöntemleri kullandıkları ya da niteliği ne olursa olsun darp ettikleri iddiasında bulunmadığını belirtmiştir.

² *Adil Güzel ve Muhsin Güzel/Türkiye Kararı*, No. 44610/19, 15 Mart 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216912>

AİHM özellikle, başvuranlardan hiçbirinin, başvuranların ve diğer kaçakçıların yakalanmaları esnasında, genellikle askerler tarafından itaatsiz insanları etkisiz hale getirmek için kullanılan cop veya öldürücü olan veya olmayan diğer silahların kullandığı iddiasında bulunmadıklarının altını çizmiştir.

AİHM, yetkili Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma ve Anayasa Mahkemesi tarafından olaya ilişkin olgularla ilgili yapılan titiz inceleme ışığında, üç askerin müdahale yöntemlerinin, bir bütün olarak ele alındığında, başvuranların şiddet davranışlarına nazaran orantısız güç kullanımını ortaya koymadığını, ulusal makamlar ve özellikle Anayasa Mahkemesinin askerler tarafından yakalanmaları sırasında başvuranların vücutlarında tespit edilen lezyonlar için yeterli ve inandırıcı makul bir açıklamada bulduklarını belirtmiştir.

AİHM sonuç olarak somut olayın koşulları dikkate alındığında, güç kullanımının, başvuranların şiddet davranışları karşısında gerekli ve orantılı olduğunu belirterek başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

3- *Laniauskas/Litvanya*³ Kararı

Öz: *Başvuru, büyük ölçüde görme yetisini kaybetmiş olan başvuranın ceza infaz kurumunda tutulmasının Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.*

1993 yılındaki bir patlamada gözünden yaralanan başvuranın çeşitli tedavilere rağmen özellikle 2009'dan itibaren gözlerindeki görme bozuklukları devam etmiştir. 2014 yılında iş gücünün % 50'sini kaybettiği tespit edilmiştir. Başvuran 2006 ve 2008 yılında işlediği ateşli silah ve psikotrop madde bulundurma gibi örgütlü suçlardan 2013 ve 2015 yıllarında mahkûm olmuş ve 12 Mart 2015'den itibaren cezasını infaz etmeye başlamıştır. Başvuran 2023 yılında tahliye edilecektir. Cezasının infazı devam ederken bir kamu görevlisini, bulundurulması yasak olan elektronik cihazı kendisine vermeye teşvik etmekten cezalandırılmıştır.

Mayıs 2017'de başvuranı muayene eden göz doktoru başvuranın her iki gözünde de görme kaybı tespit etmesi üzerine ceza infaz kurumu idaresi (İdare) 2017 Ağustos'ta başvuranın gözündeki sorun nedeniyle cezasının geri kalanının infaz edilmeden serbest bırakılmasını ilgili mahkemeden talep etmiştir. Yerel mahkeme görme bozukluğunun infazı çok zorlaştırdığını, başvuranın zaten cezasının üçte birinden fazlasını çektiğini, almış olduğu disiplin cezalarının süresinin dolduğunu ve cezaevindeki davranışlarının olumlu olarak nitelendirildiğini belirterek talebi kabul etmiş ise de Bölge Mahkemesi başvuranın cezaevinde

³ *Laniauskas/Litvanya* Kararı, No. 48309/19, 29 Mart 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-216440>

herhangi bir yardım almadan dolaşabildiğini ve belgeleri okuyup imzalayabildiğini spor yapıp çeşitli sosyal ve eğitici faaliyetlere katıldığını, kendisine bakmak için yardıma ihtiyacı olduğu konusunda cezaevi idaresine hiçbir zaman talepte bulunmadığını ayrıca başvuranın tamamen görme yetisini kaybetmediğini sadece sınırlı bir görme keskinliğine sahip olduğunu kaldı ki ciddi suçlardan hüküm giyen başvuranın ceza infaz kurumundayken yeniden suç işlediğini ve mevcut durumunun diğer mahkûmların sağlığı için herhangi bir tehlike oluşturmadığını belirterek kararı bozmuş ve talebin kesin olarak reddine karar vermiştir.

Ağustos 2019'da başvurandaki iş gücü kaybının %90 olduğu tespit edilmiş ve başvuran 2019 Ocak'da sağlık komisyonu incelemesine girmiştir. Komisyon başvuranın sağ gözü ile yirmi santimetre uzaklıktan parmak hareketlerini görebildiğini, sol gözü ile sadece ışığı algılayabildiğini, görmedeki subjektif bozulma için hiçbir nesnel neden tespit edilemediğini belirtmiş ve başvuranın durumunun düzenli olarak denetlenmesine ve göz damlası ile tedavisine devam edilmesini tavsiye etmiştir. Mart 2019'da İdare yeniden başvuranın serbest bırakılmasını talep etmiş fakat hem ilk derece hem bölge mahkemesi talebi reddetmiştir. Bölge mahkemesi kararında önceki ret gerekçelerini kullanmış ayrıca dosyadaki verilerden hareketle başvuranın cezaevindeyken bağımsız olarak kendi başının çaresine bakabildiğini belirtip ayrıca Cezaevi Hastanesinde çalışan ve başvuranın tamdık bir ortamda bağımsız olarak yürüyebildiğini belirten bir doktorun ifadesine atıfta bulunmuştur. Haziran 2019'da İdare bir kez daha mahkemeden aynı talepte bulunmuş bu arada başvuran aynı yılın ağustos sonunda başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiştir. Talebin reddine ilişkin kararı başvuran istinaf etmiş, 14 Kasım 2019'da Bölge Mahkemesi başvuranın talebini reddetmiştir. Bölge Mahkemesi ret gerekçesinde; görme kaybının başvuranın tutulmasından önce meydana geldiği, durumunun ceza infaz kurumunda kötüleştiğine dair bir belirti olmadığı, başvurunu muayene eden bir doktorun ifadesinden anlaşıldığı üzere birkaç kez kendisine cezasının geri kalanını Hapishane Hastanesinde çekme imkânı sunulduğu ancak başvuranın kurumda kalmayı tercih ederek reddettiği, görme bozukluğu nedeniyle kendisine bakmakta güçlük çektiğine dair şikâyeti olmadığı, görme kaybının başvuranı suç işlemekten alıkoymadığı, sportif ve sosyal faaliyetlere katılmasını engellemediği kaldı ki cezasını infaz ederken bir inşaatçı ve dekoratör olarak profesyonel bir meslek kazanmayı başardığı hususlarına yer vermiştir.

Başvuranın engelli olduğunu, sürekli bakıma ihtiyaç duyduğunu belirtmesi üzerine 2019 Aralık'da Ceza İnfaz Kurumu Hastanesine yerleştirilmiştir. Hastanede yeniden muayene edilen başvuranda yeni bir bulgu tespit edilmemiştir. Haziran 2021'de bu kez Hastane İdaresi

mahkemeden başvuranın serbest bırakılmasını talep etmiştir. Yerel mahkeme talebi reddederken başvuranın Cezaevi Hastanesinde gerekli tüm yardımı aldığından emin olmak için doktorlar, sosyal hizmet uzmanları ve cezaevi idaresi tarafından düzenli olarak ziyaret edildiğini, temizlik görevlileri tarafından odasının temizlendiğini ve kendisine yemek hazırlandığını, bastonsuz olarak tesiste dolaşabildiğini, spor salonuna gittiğini ve yardımsız egzersiz yaptığını hatta cezaevi dışında yoga eğitmeni olarak çalışmak için izin başvurusunda bulunduğunu, kendisine bakmakta güçlük çektiği veya özel yardıma ihtiyacı olduğu konusunda hiçbir zaman şikâyette bulunmadığını belirtmiştir. Mahkeme ayrıca Hapishane Hastanesi'nin bir görme engelliler derneği ile iş birliği anlaşması imzaladığını, başvuranın isterse görme engelliler alfabesini öğrenip sesli kitaplar edinebileceğini de kaydetmiştir. Başvuranın istinaf talebi reddedilmiştir.

Başvuran, görme bozukluğu nedeniyle hareket etme, yemek yiyebilme, tuvalet veya duş kullanma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını, tutulduğu infaz kurumlarının engeline uygun olarak uyarlanmadığını ve günlük faaliyetlerinde kendisine herhangi bir yardım sağlanmadığını iddia etmiştir. Ayrıca başvuran Hükûmetin aksine ancak 2016 yılına kadar -%50 iş kaybı olduğu zamanlarda- sosyal faaliyetlere katılabildiğini sonrasında bunun mümkün olmadığını ayrıca tıbbi bakım ve tedavinin yetersiz olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, Enea/İtalya ([BD], no. 74912/01, §§ 55-59, AİHM 2009) ve Potoroc/Romanya (no. 37772/17, §§ 61-65, 2 Haziran 2020) başvurularındaki ilkelerden hareketle başvuranın şikâyetlerini değerlendirmiştir. AİHM'e göre hasta bir kişinin tutulmasının Sözleşme'nin 3. maddesine uygun olup olmadığını belirlemek için üç farklı faktörün dikkate alınması gerekmektedir: 1. Başvuranın sağlık durumu ve tutulma şeklinin durumu üzerindeki etkisi, 2. Tutulma sırasında sağlanan tıbbi bakım ve tedavinin yeterliliği, 3. Kişinin sağlık durumu nedeniyle tutulmaya devam edilip edilmeyeceği.

Mahkeme ağır görme bozukluğu yaşadığı tartışmasız olan başvuranın 2017 ila 2021 yıllarında -tıp uzmanlarının görüşleriyle desteklediği üzere- sağlık durumunda bir kötüleşme yaşanmadığı kanaatine varmıştır. Sağlanan tıbbi bakım ve tedaviye ilişkin olarak Hükûmetin görüşlerinin aksini iddia etmeyen başvuranın kendisine sağlanmayan ya da geç sağlanan herhangi bir tedaviden de bahsetmediği gerçeği karşısında AİHM gerekli tıbbi bakım ve tedavinin verilmediğinin söylenemeyeceğini belirtmiştir.

AİHM başvuranın tutulduğu infaz kurumlarının görme yetisi olmayan veya bu yetisini önemli ölçüde kaybetmiş kişilere uygun olduğunu ortaya koyan bir emare olmadığını ve Cezaevi Hastanesinin de başvuranın iddia ettiği ve Hükûmetin de aksini belirtmediği gibi

sağlık durumuna uygun hale getirilmediğini kaydetmiştir. Bununla birlikte derece mahkemeleri başvuranın sağlığı nedeniyle serbest bırakılıp bırakılmayacağına karar verirken başvuranın bağımsız hareket etme ve kendi başına hayatını idame ettirebilme kapasitesi gibi birtakım koşulları değerlendirdiğini, bu doğrultuda doktorları ve cezaevi görevlilerini dinlediğini ve başvuranın yardım almadan dolaştığını, belgeleri okuyup imzalayabildiğini ve ayrıca çeşitli sosyal ve eğitimsel faaliyetlerde yer aldığını tespit etmiştir. AİHM, başvuranın 2016 sonrasında sosyal faaliyetlere katılmadığı iddiasına ilişkin bir delil sunmadığını, yerel mahkemelerin sunduğu verilerin de bu iddianın aksini ortaya koyduğunu belirtmiştir. Kaldı ki AİHM başvuranın, infaz kurumlarında tutulduğu sürede gündelik hayatında zorluklar yaşadığı için herhangi bir şikâyette bulunmamasını ve herhangi bir ek yardım talep etmemesini bu durumla ilgili bulmuştur.

Mahkeme'ye göre, başvuranın mevcut davadaki şikâyeti tıbbi bakım veya yardıma erişmesinden ziyade cezasının geri kalanını çekmekten muaf tutulmasına ilişkindir. AİHM'e göre mevcut koşullara göre görme bozukluğu başvuranın tutuklu bırakılmasını Sözleşme'nin 3. maddesi ile bağdaşmaz kılacak düzeye getirmemiştir. AİHM bu değerlendirmeler kapsamında, oy birliğiyle ihlal olmadığı sonucuna varmıştır.

4- Tekemen/Türkiye⁴ Kararı

Öz: *Başvuru, ceza infaz kurumunda tıbbi bakım ve tedavi uygulanmasında gecikilmiş olması sebebiyle kötü muamele yasağının ve başvuranın üçüncü kişilerin cezalandırılması sebebiyle yapmış olduğu şikâyete ilişkin soruşturmanın cezasızlıkla sonuçlanması sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Olay tarihinde ceza infaz kurumunda bulunan başvuranın beyanına göre, tutuklanmadan önce de kulak ağrısından yakınmaktadır. Başvurucu kulak ağrısı şikâyeti sebebiyle kuruma başvurmuş ve hastaneye sevk edilmiştir. Başvurucu tedavi için hastaneye sevk edilmesinde gecikme yaşandığı ve bu sebeple kulağında işitme kaybı olduğunu iddia etmiştir. Bu doğrultuda olayda sorumluluğu olan kişiler hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuştur. Başsavcılık 3 Ekim 2019 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiş, bu karar Sulh Ceza Hâkimliğinin 12 Kasım 2019 tarihli kararıyla kesinleşmiştir. Başvurucu bunun üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi (AYM) 29 Mayıs 2020 tarihinde başvurunun kabul edilemez olduğunda karar vermiştir. AYM başvuruyu, başvuranın fiziki bütünlüğüne zarar verildiğine dair iddialarına

⁴ Tekemen/Türkiye Kararı, No. 48855/20, 15 Mart 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-217188>

ilişkin yetkili idare mahkemeleri nezdinde tazminat davası açmayarak iç hukuk yollarının tüketilmediği, 6. madde kapsamındaki başvuru yönünden ise yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur.

AİHM yapmış olduğu değerlendirmede tıbbi ihmale veya tıbbi bakımın reddine ilişkin güncel yaklaşımlarının ne olduğuna dair *Lopes de Sousa Fernandes/Portekiz* (No:56080/13 §§168-197, 19 Aralık 2017) kararına atıf yapmıştır. Mahkeme, kişinin yaşam hakkına veya fiziki bütünlüğüne kasıtlı olarak zarar verilmediği durumlarda, Sözleşme'nin 2. maddesinden doğan etkin ve bağımsız bir hukuk sistemi oluşturmaya ilişkin usuli yükümlülüğün, mutlak suretle cezai nitelikli bir başvuru yolunu gerektirmediğini belirtmiştir. Mahkeme, mevcut davada olduğu gibi tıbbi ihmal alanına giren iddialarla ilgili olarak, tazminat yolunun etkili bir başvuru yolu olduğunu ve tüketilmesi gerektiğini birçok kararında tekrarlamıştır (Yukarıda anılan *Lopes de Sousa Fernandes*, §§ 191-196). Mahkeme ayrıca, bu bağlamda bir başvuru yolunun etkinliğinin, sonucunun kesin olmasına bağlı olmadığını da vurgulamıştır (*Calvelli ve Cigli/İtalya* No:32967/96, §§51 ve 54 ve *Vo/Fransa* No:53924/00, § 90). Mahkeme, daha önce de başvuran tarafından sunulanlara benzer şikâyetleri içeren ve Türkiye aleyhinde yapılan başvuruları, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddettiğini belirtmiştir (Diğer birçok karar arasında bkz. *Karakoca/Türkiye*, No:46156/11, 21 Mayıs 2013 ve *Tamer ve diğerleri/Türkiye*, No:60108/10, 26 Ağustos 2014).

Mahkeme bu gerekçelerle Sözleşme'nin 3 ve 13. maddelerine ilişkin şikâyetlerin, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğunu değerlendirmiştir.

Sözleşme'nin 6. maddesine ilişkin şikâyetiyle ilgili olarak ise Mahkeme, başvuranın üçüncü şahıslar hakkında bir ceza davası başlattığını tespit etmektedir. Mahkeme daha önce, Sözleşme'nin 6. maddesinin, üçüncü kişilerin ceza mahkemesi önünde kovuşturulması veya cezalandırılması hakkını güvence altına almadığını hatırlatmıştır (*Perez/Fransa* [BD], no. 47287/99, § 70, AİHM 2004-I ve *Beyazgül/Türkiye*, no. 27849/03, §§ 34-36, 22 Eylül 2009). Mahkeme adil yargılanma hakkı kapsamındaki şikâyeti konu yönünden bağdaşmazlık nedeniyle reddetmiştir.

Sonuç olarak Mahkeme oy birliği ile başvurunun kabul edilemez olduğunda karar vermiştir.

2

ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI

5- *Miklić/Hırvatistan*⁵ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın psikiyatri hastanesine -iç mevzuatta öngörülmesine rağmen- yeniden bilirkişi raporu alınmaksızın zorunlu olarak yerleştirilmesi ve yargılama sırasında silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuran, Hırvatistan'da 1999 yılında doğmuş ve orada yaşamaktadır. 2016 yılında reşit olmadığı bir dönemde yine reşit olmayan bir genç kıza yönelik olarak ısrarlı takip, taciz, fiziksel temas ve cinsel çağrışımlar uyandıran davranışlar sergilediğinden bahisle başvuran hakkında ceza davası açılmıştır.

Haziran 2017'de, ceza yargılaması sırasında alınan psikiyatrik ve psikolojik uzman görüşlerine dayanarak, Yerel (Rijeka) Belediye Mahkemesi, başvuranın ısrarlı takip, taciz, fiziksel temas ve cinsel çağrışımlar uyandıran davranışlar ile suç işlediğini değerlendirerek, altı ay süreyle bir psikiyatri ünitesine yerleştirilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Şubat 2018'de hastane, başvuranın tedavisine ayakta tedavi edilmesine izin verilmesini önermiştir. Mahkeme ise bağımsız bir uzman psikiyatristten görüş istemiştir. Bilirkişi, başvuranın akıl hastanesinde tutulmasının gerekli olduğuna dair rapor hazırlayarak mahkemeye iletmış ve bunun üzerine hastanede tutulması süresi 3 Mart 2019 tarihine kadar müteakip bir duruşmada uzatılmıştır.

Temyize taşınan bu karar bozulmuş ve ek bir bilirkişi raporu istenilmiştir. Yeni bilirkişi raporu onun dışarıda tedavi edilebileceğine dair görüş içermesiyle serbest kalan başvuran mağdur genç kıızı yasak olmasına rağmen tekrar aramış ve onunla iletişim kurmuştur. Müteakip bir duruşmada, iki harici uzman ve hastanenin tümünün kabulüyle başvuran tekrar hastanede yatılı tedavi edilmesine karar verilmiştir. Bu yeni karar yapılan itiraz ise reddedilmiştir.

8 Kasım 2018'de başvuran, tedavisine hastane dışında devam etmek için serbest bırakılmasını talep etmiştir. Bu isteğini, toplumda tedavinin düşünülmesini öneren uzman tıbbi değerlendirmeye, ebeveynlerinin sürece dahil olması ve düzenli olarak bir psikiyatriste rapor vermesi taahhütlerine dayandırmıştır.

Mahkeme, başvuranın tahliye talebini 31 Ocak 2019 tarihinde hastaneye göndermiştir. Hastane yatılı tedavinin devamı için değerlendirmede bulunmuştur. Başvuranın avukatı, hastanenin görüşüne itiraz ederek, bağımsız bilirkişinin görüşünün mahkemede dinlenmesini ve yeni bir bilirkişi görüşü alınmasını talep etmiştir. Ulusal Mahkeme talepleri reddetmiş ve

⁵ *Miklić/Hırvatistan* Kararı, No.41023/19, 7 Nisan 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216742>

başvuranın zorunlu hapsini 4 Mart 2020'ye kadar uzatmıştır. Başvuran daha sonra adil yargılanma ve eşitlik haklarının ihlal edildiğini iddia ederek Anayasa Mahkemesine şikâyetle bulunmuş, yasanın ihlal edildiğini ve yerel mahkemelerin usulüne uygun olarak değerlendirme yapmadığını, zorunlu hapsedmeden daha hafif bir önlem alınmadan ve yeni bir uzman görevlendirmeden hastanede tutulduğunu ileri sürmüştür. Temmuz 2019'da Anayasa Mahkemesi, şikâyetlerini dayanaktan yoksun bularak reddetmiştir.

Hırvatistan Hükûmetine göre, başvuran, 31 Ocak 2020 itibariyle ayakta tedavi görmüştür. Ancak sonraki yaz durumu kötüleşmiş ve yeni bir uzman görüşüne göre mahkeme onun bir psikiyatri kurumuna yeniden tutulmasına karar vermiştir. Başvuranın hala Vrapče Psikiyatri Hastanesinde zorunlu tutulması devam etmektedir.

Başvuran psikiyatri hastanesine iç mevzuatta öngörülmesine rağmen yeniden bilirkişi raporu alınmaksızın zorunlu olarak yerleştirilmesinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca, silahların eşitliği ilkesi gereği duruşma öncesi avukatıyla görüşlerini paylaşamamış olmasından ve kendisini yeteri kadar savunamamış olmasından şikâyet etmektedir.

AİHM, mahkûmiyet neticesinde ve yargılama sürecinde bir psikiyatri servisine yerleştirilen başvuranın yeterli bir uzman görüşü/bilirkişi raporu alınmadan ve yeterli gerekçeye dayanmadan değerlendirme yapılmasının ve ulusal mevzuata aykırı bir şekilde nesnel ve objektif bir rapor alınmadan hapsedilmesinin Sözleşme'nin 5/1 maddesinde düzenlenen özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir.

AİHM ayrıca, sağlık sorunları olan bireylerin savunmasızlığı göz önüne alındığında zihinsel bozukluklar ve onların herhangi bir kısıtlamasını haklı çıkarmak için önemli nedenler ortaya koymak gerektiğini, bir bireyin bir psikiyatrik tesise gönülsüz olarak yerleştirilmesine yol açan işlemlerin keyfiliğe karşı etkili garantiler sağlaması gerektiğini kabul etmiştir. Hırvatistan Ruhsal Bozukluklar Yasası, bir kişinin zorunlu hapsinin periyodik olarak uzatılmasına karar verirken hapsedilmesi veya hastane dışında tedavi talebinde bulunması halinde, yerel mahkeme, kural olarak, ilgili kurum tarafından istihdam edilmeyen bir kişiden yeni bir bilirkişi görüşü almakla yükümlüdür. Mahkeme, başvuranın ısrarlı taleplerine rağmen ulusal mahkemelerin bu hususu göz önünde bulundurmadıklarını ihlal olarak değerlendirmiştir. Taleplerin öncelikle ve hızlıca değerlendirilmediği ve zorunlu hapis sürelerinin oldukça uzadığına da Mahkemece dikkat çekilmiştir. AİHM sonuç olarak, silahların eşitliği ilkesi gereği başvuranın duruşma öncesi avukatıyla görüşlerini paylaşamamış olduğunu ve kendisini yeteri kadar savunamadığını belirterek Sözleşme'nin 6/1 maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğine karar vermiştir.

3

ADİL YARGILANMA HAKKI

6- *Kramareva / Rusya*⁶ Kararı

Öz: *Başvuru, hukuk davasına savcının katılıp görüş sunmuş olması sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuranın yarı zamanlı çalışmakta olduğu Mosecostroy isimli kamu şirketi başvuranın iş akdini, bu işi tam zamanlı olarak yapacak birisini işe aldıkları gerekçesiyle 2016 yılı temmuz ayında sona erdirmiştir. Başvuran feshin hukuka aykırı olduğunun tespit edilmesi, işle ilgili kendisine birtakım evrak örneklerinin verilmesi ve fesih nedeniyle uğramış olduğu zararların tazmini amacıyla dava açmıştır. Dava duruşmasında bir savcı da hazır bulunmuş ve başvuranın davasının kısmen kabul edilmesi ve kısmen reddedilmesi yönünde görüş bildirmiştir. Bölge Mahkemesi başvuranın manevi zarar ve evrak örneklerinin sağlanmasına ilişkin talebini kabul etmiş fakat sözleşmenin feshedilmesini hukuka uygun bularak başvuranın geri kalan taleplerini reddetmiştir. Başvuranın temyiz talebi reddedilmiştir. Temyiz duruşması sırasında savcı bölge mahkemesinin kararını desteklemiştir.

Başvuran, savcının yargılamalara katılmış olması nedeniyle taraflar arasında adil dengeye saygı gösterilmediğini belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

AİHM, tarafların kabul edilebilirliğe itirazlarının olmaması ve başkaca bir kabul edilemezlik nedeni bulunmaması nedeniyle başvuruyu kabul edilebilir bulmuştur.

AİHM ilk olarak savcılarının hukuk davalarına katılmasına ilişkin temel ilkeleri belirtmiştir. Buna göre; savcının hukuk davalarına katılımı kanunla sağlanmalı, silahların eşitliği ve yargılamanın adilliği sağlanmalı, diğer taraflara kıyasla kendisine özel bir yetki verilmemeli ve görüşleri davanın diğer taraflarının yorumlarına açık olmalıdır. Bu değerlendirme akabinde AİHM, Rus Medeni Usul Kanunu'nun, savcının yargılamaya müdahalesinden sonra taraflara yazılı veya sözlü cevaplarını sunma fırsatı verdiğini belirtmektedir.

Rus iç hukukuna göre, savcı hukuki uzmanlığa sahip bağımsız bir memurdur ve kamu çıkarlarının korunmasını gerektiren belirli hukuk davası kategorilerine katılımı kanunla öngörülmüştür. Savcının görüşü bir davada mahkemenin konumunu önceden belirleyemez ve davaya katılımı tarafların haklarını tam olarak kullanmalarını engellemez; taraflar arasındaki dengeyi bozmaz veya çekişmeli yargılama ilkesini ihlal etmez. Savcılar hukuk davalarında

⁶ *Kramareva/Rusya* Kararı, No. 4418/18, 1 Şubat 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-215357>

özel yetkilere sahip değildirler, mahkemelerin görüşmelerine katılmazlar ve görüşleri kamuya ve yorumlara açıktır.

AİHM, başvuran tarafından ileri sürülen, yerel mahkemelerin savcının görüşüyle bağlı olduğu yönündeki görüşün herhangi bir özel ve somut delille desteklenmemiş olması nedeniyle spekülasyonun ötesine geçmediğini belirtmiştir. AİHM ayrıca, savcının görüşünün kamuya açıklandığını ve kayıt altına alındığını, tarafların içeriğinden haberdar olduklarını ve buna cevap verebilme fırsatına da sahip olduklarını vurgulamış, başvuranın davaya aktif olarak katıldığını ve usuli haklardan yararlandığının anlaşıldığını belirtmiştir. AİHM, savcı görüşünün mahkemeleri haksız yere etkilediği, başvuranın etkili bir savunma yapmasını engellediği veya taraflar arasındaki adil dengeyi bozduğu sonucuna varmak için hiçbir neden bulunmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

7- *Srna Mulka/Srbistan*⁷ Kararı

Öz: *Başvuru, bireysel başvuruya ilişkin önemli bir gelişmenin Mahkemeye bildirilmemesinin başvuru hakkının kötüye kullanılması teşkil edeceğine ilişkindir.*

26 Ağustos 2021 tarihinde başvuranın AİHS'in 6 § 1 maddesi ve 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca devlete ait bir şirket aleyhine verilen bir yerel kararın uygulanmamasına veya gecikmesine ilişkin şikâyetleri Sırp Hükûmeti'ne iletilmiştir.

Hükûmet, başvuranın, ulusal makamların iddia edilen ihlali kabul ettiğini ve bunun sonucunda uğradığı manevi ve maddi zarar için tazminat talebinde bulunduğunu Mahkeme'ye bildirmediğini ileri sürmüştür. Başvuran bu olguya itiraz etmemekle beraber, bunun alakasız olduğunu iddia etmiştir.

Mevcut davanın şartlarında Mahkeme, yetkili yerel mahkemenin iddia edilen ihlali 29 Haziran 2021'de kabul ettiğini vurgulamıştır. Bu karara göre, başvuran bu bağlamda tazminat talep etme hakkına sahiptir ve başvuran talep etmiştir.

Buna karşın başvuran, başvurunun Hükûmet'e bildirilmesinden önce bu gelişme hakkında Mahkeme'yi bilgilendirmemiştir. Oysa başvuru Hükûmete 26 Ağustos 2021 tarihinde bildirilmiştir. Buna karşın Mahkeme bunu yalnızca Hükûmet'in 29 Aralık 2021 tarihli gözlemlerinden öğrenmiştir. Bu ihmal için başvuran ise ikna edici bir açıklama yapmamıştır.

⁷ *Srna Mulka/Srbistan* Kararı, No. 32861/20, 24 Mart 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217064>

AİHM, saklanan bilgilerin başvurunun özüne ilişkin olduğunu göz önünde bulundurmuş, bu tür bir davranışın bireysel başvuru hakkının amacına aykırı olduğunu belirtmiştir. Avukatlar, Mahkeme'nin insan hakları ihlallerine ilişkin iddiaları inceleme görevini gerektiği gibi göz önünde bulundurarak, Mahkeme'yi asılsız şikâyetlerden kaçınarak ve hem de yargılamalar başlamadan önce Mahkeme ile yüksek düzeyde profesyonel sağduyu ve anlamlı bir işbirliği göstermeleri gerektiğini anlamalı ve bu ilişki kurulduktan sonra, davanın tüm ayrıntılarını özenle araştırmalı, ilgili tüm usul kurallarına titizlikle uymalı ve müvekkillerini de aynısını yapmaya teşvik etmelidirler. Aksi takdirde, Mahkeme kaynaklarının kasıtlı veya ihmalkâr şekilde kötüye kullanılması, avukatların çalışmalarının Mahkeme nezdinde güvenilirliğini zedeleyebilir ve hatta sistematik bir şekilde gerçekleşse bile, özellikle bireysel avukatların İçtüzüğü'nün 36 § 4 maddesi uyarınca başvuranları temsil etmesinin yasaklanmasına neden olabilir (bkz. *Stevančević / Bosna Hersek* (k.k.), no. 67618/09, § 29, 10 Ocak 2017).

Yukarıdakiler bilgiler ışığında Mahkeme, başvurunun bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması teşkil ettiği ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 (a) ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği kanaatine varmış ve başvuruyu reddetmiştir.

4

ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI

8- *Sabani/Belçika*⁸ Kararı

Öz: *Başvuru, kendisine ülkeyi terk etmesi emredildikten sonra emri yerine getirmediği gerekçesiyle, başvuranın ev hapsine maruz kalmasının ve bu kapsamda kelepçe kullanımının Sözleşme'nin 8. maddesini ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.*

Sırp uyruklu başvuran, kendisine ülkeyi terk etmesi emredildikten sonra bu emri yerine getirmediği için evinde idari gözaltına alınmıştır. Belçika yasalarında, bu tür bir sınır dışı etme emri verilen yabancılara, ülke topraklarını terk etmeleri için belirli bir süre verilir. Bu sürenin sona ermesi üzerine ise polis, sınır dışı etme emrine uyulup uyulmadığını doğrulamak için yabancının beyan ettiği adrese gönderilir. Söz konusu yabancının sınır dışı kararına uymadığı hallerde, polisin onları yakalama ve tutma yetkisi vardır.

Somut olayda başvuran, polisin kendisini kontrol etmek ve gözaltına almak için rızası olmadan evine girmesi nedeniyle, konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edilmesinden şikâyetçi olmuştur. Hükûmet, gözaltına alınan başvuranın evinin dışında gerçekleştiğini ileri sürmüştür.

AİHM, söz konusu müdahalenin varlığıyla ilgili önemli olan ilk hususun, polis tarafından hazırlanan raporların, başvuranın evinde yakalanmasını çevreleyen koşulları tam olarak ortaya koyacak şekilde yorumlamak olduğunu ifade etmiştir. Buna göre polis, başvuranın durumunu kontrol etmek için ev adresine gitmiş; başvuran, polis huzurunda ve mahkemede, memurların evine girdiğini iddia ederek, gözaltına alınmasını çevreleyen koşullara ilişkin kendi anlatımını tutarlı bir şekilde ortaya koymuştur. Buna karşılık polis raporları, Hükûmet tarafından ileri sürüldüğü gibi, kontrollerin ve başvuranın gözaltına alınmasının evinin dışında gerçekleştiğini belirtmemiştir. Ayrıca Mahkeme'ye göre, bir yandan başvuranın polis kontrolü için evinden çıktığını ve diğer yandan memurlarla iş birliği yapmadığını belirtmek oldukça tutarsızdır.

AİHM, başvuranın, evinin dokunulmazlığı hakkından feragat edip etmediğinin tespit edilmemiş olduğuna da dikkat çekmektedir. Polisin geldiği gün başvuranın kapıyı açtığını belirten idari raporun ardından düzenlenen polis tutanağındaki kayıt, Mahkeme'ye göre başvuranın onların evine girmelerine izin verdiği sonucuna varmak için yetersizdir. Böyle bir izin vermiş olduğu farz edilse bile, bunu özgür ve bilinçli bir şekilde yaptığının dair hiçbir şey mevcut değildir. Aksine, polis kayıtları, memurların doğrudan onun dairesine gittiklerini ve

---

⁸ *Sabani/Belçika* Kararı, No. 53069/15, 8 Mart 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216023>

bu nedenle, ziyaretlerinden önce ve daha ziyade, ziyaretlerinin nedenini, evine varmadan önce kendisine bildirmediklerini göstermiştir.

Bu nedenle Mahkeme, başvuranın, polis memurları tarafından evine girildiğine dair - Hükûmet'in de çürütemediği- kanıtları yeterince ortaya koymuş olduğu ve dolayısıyla, başvuranın konutuna saygı gösterilmesi hakkına müdahale edildiği kanısına varmıştır.

Bu müdahalenin hukuka uygun olup olmaması ile ilgili olarak ise Mahkeme, Hükûmetin, müdahaleyi haklı çıkarmak için herhangi bir yeterli yasal dayanak geliştiremediğini ifade etmektedir.

AİHM, Belçika hukukunda, konut dokunulmazlığının Anayasa'nın 15. maddesinde özel olarak yer aldığını ve yasada öngörülen haller/biçimler dışında ev araması yapılamayacağını açıkça belirtildiğini hatırlatmaktadır.

Mevcut davada, ilk derece mahkemesi, başvuranın özgürlüğünden yoksun bırakılmasını haklı çıkarmak için, ülkede ikamet etmesinin hukuka aykırı olduğu gerçeğine dayanmış ve dolayısıyla 8. maddenin ihlal edildiği iddiasını reddetmiştir.

AİHM, üst mahkemenin ise başvuranın evinde gözaltına alınmasının mevzuatta belirtilen polis teşkilatının görevlerine aykırılık teşkil etmemesi nedeniyle 8. maddeye uygun olduğuna karar verdiğini; ancak bu hükmün, polis memurlarına bir yabancıya evine girme yetkisi vermediği için yasal bir dayanak teşkil edemeyeceğini belirtmiştir. Bu anlamda zaten AİHM, mevcut davanın olaylarını takiben Yargıtay'ın, 21. maddenin polise bu tür ev aramaları yapma yetkisi vermediğine de karar verdiğini hatırlatmaktadır.

Sonuç olarak Mahkeme'ye göre, söz konusu müdahale yasal dayanaktan yoksundur ve hukuka uygun değildir. Bu sebeple Mahkeme, sınır dışı kararıyla bağlantılı olarak, yasal dayanağı veya içeri girilmesine izin veren yabancıya rızası olmaksızın polisin başvuranın evine girmesi nedeniyle 8. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Mahkeme ayrıca Hükûmet'in, başvuranı evinde, kızının yanındayken kelepçeleme gereğini ikna edici şekilde ortaya koymadığı gerekçesiyle de 8. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir.

5

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

9- *Lings/Danimarka*⁹ Kararı

Öz: *Başvuru, intihara yardım etme nedeniyle verilen mahkûmiyet hükmünün Sözleşme'nin 10. maddesini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran Svend Lings, 1941 doğumlu ve Kopenhag'da yaşayan bir Danimarka vatandaşıdır. Bay Lings, intihara yardım için kampanya yürüten bir kuruluş olan Physicians in Favor of Euthanasia'nın (Læger for Aktiv Dødshjælp) kurucusudur. Başvuran bu örgüt çatısı altında, yasal olarak Danimarka yasalarına göre internette yayınladığı “İntihar için uygun ilaçlar” (Lægemedler der er velegnede til selvmord) adlı bir rehber hazırlamıştır. Bu rehber, farklı ilaçların tanımları, gerekli dozları, fiziksel yöntemleri vb. ayrıntılı bilgileri de dâhil olmak üzere nasıl intihar edileceğine dair bir rehberdir.

2017 yılında, birinin intihar etmesine yardım ettiğini belirttiği bir radyo röportajının ardından, Bay Lings tıbbi sicilden silinmiştir. Bay Lings daha sonra iki kere intihara yardımdan ve bir kere de intihara yardım girişimi ile suçlanmış ve 26 Eylül 2018'de iki suçlamadan mahkûm edilmiştir. Ancak istinafta, Doğu Danimarka Yüksek Mahkemesi (Østre Landsret), onu üç suçlamadan da mahkûm etmiştir. Bu karar 2019 yılında Yargıtay tarafından onaylanmıştır.

Bay Lings'in mahkûm edildiği olaylar arasında, intihar etmeyi planladıkları bilgisine sahip iki kişiye ilaç (Fenemal) yazmak ve bir başkasına aşırı dozda ilaçla birlikte kafasına plastik bir torba koymasını tavsiye etmek dahildir. Bu kişilerden ikisi ölmüş ve biri ise daha sonra iyileşmiştir. İyileşen kişi, reçeteli ilaçların kullanımından sonra tam bir ruh sağlığına kavuşmuştur.

Başvuran nihai olarak 60 gün hapis cezasına çarptırılmış, ancak yaşı hafifletici bir faktör olarak kabul edilmiş ve cezası ertelenmiştir.

Başvuran AİHM önünde, Sözleşme'nin 10. maddesi altında nihai mahkeme kararının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

AİHM, başvuranın mahkûmiyetinin, ifade özgürlüğü hakkına bir müdahale olduğuna tarafların itiraz etmediğini not ederek, AİHM'in de de bu temelde hareket ettiğini belirtmiştir. Ayrıca AİHM, mahkûmiyetin kanunla öngörülmüş olduğunu da tespit etmiştir (Ceza Kanununun 240. Maddesi). AİHM, 1930'dan beri Danimarka'da yardımcı intiharın yasadışı

⁹ *Lings/Danimarka* Kararı, No. 15136/20, 12 Nisan 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-217039>

olduğunu ve ilgili yasadan mahkûmiyet için intihara yönelik belirli bir yardım eyleminin gerçekleşmesi gerektiğini belirttiğini kaydetmiştir.

AİHM, yardımcı intiharın suç sayılmasının haklı olup olmadığını değil, bu davada bunun “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığına karar vereceğini belirtmiş ve bu bağlamda, Mahkeme, yetkililerin toplumun savunmasız üyelerini koruma görevi olduğunu kaydetmiştir.

Mahkeme, Sözleşme kapsamında yardımcı intihar hakkının bulunmadığını vurgulamıştır.

Mahkeme, Yüksek Mahkemenin nihai sonuçlarını not ederek, özellikle Bay Lings'in tavsiyesinin, intihar rehberine dayanmasına rağmen, bireylerden birisini intihara ittiği konusunda, onlarla aynı fikirde olmamak için hiçbir neden görmediğini belirtmiştir. Kılavuzun yayınlanmasının yasal olmasına rağmen, davanın bireylere verilen özel tavsiyelere dayandığını ayrıca vurgulamıştır. Mahkeme, bu davada da ne mahkûmiyetin ne de verilen cezanın aşırı olmadığına karar vermiştir.

AİHM sonuç olarak, yerel mahkemelerin aldıkları kararı alma gerekçelerinin –sağlığın ve ahlakın ve başkalarının haklarının korunması– meşru olduğuna ve bu davada yetkililere tanınan geniş takdir yetkisi (“takdir payı”) dahilinde hareket ettiklerine karar vermiştir.

Bu nedenle Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir.

10- *Mediengruppe Österreich GmbH/Avusturya*¹⁰ Kararı

Öz: *Başvuru, kişinin mahkûmiyetinin sona ermesinden 20 yıl sonra, kötü şöhretini kaybetmesi ve başka bir suç işlemediği dikkate alındığında, başvuran gazetenin “hükümlü neo-Nazi” başlığı altında bu kişinin resminin yayımlanmasının yasaklanmasına ilişkin ihtiyati tedbir kararı verilmesinin Sözleşme'nin 10. maddesini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran şirket günlük Österreich gazetesinin sahibidir. Anılan gazetede, 2016 yılında yapılan ikinci tur federal cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında, başkan aday N.H.'nin siyasi çevreleri hakkında bir makale, H.S.'nin bir fotoğrafıyla birlikte yayımlanmıştır. Makalede N.H.'nin çevresinde -en azından geçmişte- Avusturya anayasal düzenini yok etmeyi amaçlayan kişilerle bağlantıları olan H.S.'nin erkek kardeşi olan bir büro yöneticisinin bulunduğu aktarılmıştır. H.S., 1995 yılında Ulusal Sosyalist Yasak Yasası uyarınca neo-Nazi

¹⁰ *Mediengruppe Österreich GmbH/Avusturya* Kararı, No. 37713/18, 26 Nisan 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216975>

faaliyetlerinden hüküm giyen, 1999 yılında cezaevinden serbest bırakılmasından sonra yeni bir suç işlememiş ve mahkûmiyeti sabıka kaydından silinmiş bir kişidir.

H.S., fotoğrafının “*hükümlü neo-Nazi*” metniyle birlikte yayınlanmasının tedbiren yasaklanması talebiyle bir hukuk davası açmış ve bu dava lehine sonuçlanmıştır. H.S.'nin manevi tazminat talebi ise reddedilmiştir. Başvuranın temyiz talebi reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

Başvuran, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurmuştur.

AİHM kararında, ilk olarak yerel mahkemelerin kararlarının, başvuran şirketin “kanunla öngörülmüş” ifade özgürlüğü hakkına bir müdahale teşkil ettiğini, bu müdahalenin başkalarının hak ve itibarını koruma meşru amacına hizmet ettiğini tespit ettikten sonra, aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulduğunda, yerel mahkemelerin çatışan haklar arasında adil bir denge kurup kurmadığını incelemiştir.

(a) Kamu yararına bir tartışmaya katkı: Makalenin genel konusu, özellikle yayınlandığı tarihte kamu yararına olmuştur. Öncelikle makale, Anayasa Mahkemesinin iki aday arasındaki ikinci tur oylamanın anayasaya aykırı olduğuna karar vermesinin ardından 2016'daki cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında hassas bir noktada ortaya çıkmıştı. Aynı zamanda seçim sürecine ve o dönemde adaylara özel bir kamu ilgisi vardı. Bununla birlikte, söz konusu makale, N.H. ile H.S. arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu veya H.S. seçim kampanyasında herhangi bir rol oynadığını iddia etmiyordu. Yerel mahkemeler tarafından tespit edildiği üzere H.S. makalenin süjesi değildi ve bu nedenle, N.H.'nin siyasi ortamına ilişkin bir makalede fotoğrafının eksik bir metinle birlikte yayınlanmasının, makaleye yönelik özel kamu yararına rağmen, seçim tartışmalarına katkısı bulunmamaktaydı.

(b) Haberin konusu ve etkilenen kişinin kötü şöhret derecesi : AİHM'in daha önce verdiği *Österreichischer Rundfunk - Avusturya* kararında belirtildiği gibi H.S.; 1995 yılındaki mahkûmiyetinden önce, "Avusturya'daki neo-Nazi sahnesinin" ve Avusturya Anayasal düzeni yok etmeyi amaçlayan bir örgütün önde gelen bir üyesiydi. H.S. aleyhinde yürütülen davalar Yasaklama Kanunu (Prohibition Act) kapsamında yürütülen en önemli davalardan biriydi. Ayrıca, duruşması sırasında resmi geniş çapta yayınlanmıştı. Bununla birlikte, mevcut davadaki makale, H.S.'nin mahkûm edilmesinin üzerinden yirmi yıl ve salıverilmesinden yaklaşık on yedi yıl sonra yayınlanmıştır. Tarafların beyanlarında veya sunulan belgelerde H.S.'nin serbest bırakıldıktan sonra yeniden ilgi odağı olduğuna dair bir gösterge

bulunmamaktadır. En önemlisi, başvuran, H.S. fotoğraf yayınlandığında hala kamu yararına ve kötü şöhrete sahip bir kişi olduğunu kanıtlayamamıştır. AİHM genel olarak başvuran şirketin neo-Naziler aleyhindeki davaların Avusturya'daki yargı tarihinin önemli bir bölümünü oluşturduğu görüşünü desteklerken, otomatik olarak H.S.'nin bir birey olarak kötü şöhretinin yıllar boyunca aynı kaldığı sonucuna varılamaz. Makalenin konusu da H.S. hakkında yürütülen cezai soruşturma ve kovuşturmalara veya H.S.'nin secim kampanyasındaki rolüne ilişkin değildir.

(c) İlgili kişinin önceki davranışları: H.S. salıverilmesinden sonra topluma yeniden kazandırılmış ve başka herhangi bir cezai mahkûmiyeti olmamıştır. Başvuran şirket, H.S.'nin mahkûm edilmesinden sonraki davranışlarına ilişkin hukuk davalarında herhangi bir beyanda bulunmamış ve H.S.'nin sağ görüşlü sahnede hâlâ aktif olduğu yönündeki iddiasını kanıtlayamamıştır

(d) Bilgi edinme yöntemi ve doğruluğu: Başvuran şirket tarafından fotoğrafa eşlik eden metinde yer alan H.S. (eski) hüküm giymiş bir neo-Nazi olduğu ibaresi doğrudur. Bu arada, yerel mahkemelerin başvuranın tazminat taleplerini reddetmesinin nedenlerinden biri de budur.

Bu bilgi H.S.'nin tam adı yazılarak bir internet aramasıyla kolayca elde edilebilen bir bilgidir. Bununla birlikte, metin önemli bir nokta bakımından tamamlanmamıştır: Okuyucuya, atıfta bulunulan mahkûmiyetin 1995 yılına ait olduğu, H.S.'nin cezasını çekmiş ve o zamandan beri herhangi bir suçtan mahkûm edilmemiş olduğu aktarılmamıştı. Bu arada mahkûmiyet kararının sabıka kaydından silindiği bilgisi, başvuran şirket tarafından Ceza Kaydı Silme Yasasına bakılarak elde edilebilirdi.

(e) Makalenin yayınlanmasının içeriği, şekli ve sonuçları: Yazının içeriği H.S. ile ilgili değildi. Ayrıca, H.S. yerel yargılamalarda söz konusu yayından kaynaklanan herhangi bir zararı olduğunu iddia etmemiş ve bu nedenle talep edilen tazminata hak kazanmamıştır.

(f) Uygulanan yaptırımın ağırlığı: Başvuran şirkete uygulanan kısıtlama çok sınırlı bir kapsamdaydı. Makale veya fotoğrafın hukuk veya ceza davalarında yayınlanması için yaptırım uygulanmamıştır. H.S. hakkında veya daha önce işlediği ciddi suçlar hakkında bilgi vermesi engellenmemiştir. Sadece metinde kendisinden “hükümlü bir neo-Nazi” olarak bahsedilmişse, habere resminin eşlik etmesi yasaklanmıştır. Ayrıca, yargılama masrafları dışında kendisine herhangi bir tazminat verilmemiş ve başvurana herhangi bir para cezası uygulanmamıştır.

(g) Mahkûmiyet, tahliye ve söz konusu makalenin yayınlanması arasındaki süre: *Österreichischer Rundfunk* davasından farklı olarak ve Yüksek Mahkeme tarafından mevcut davada Mahkeme'nin içtihadına atıfta bulunulurken açıkça belirtildiği üzere, H.S.'nin 1995 yılındaki mahkûmiyeti ile makalenin 2016'da yayınlanması arasında zamansal bir bağlantı yoktu ve o tarihte mahkûmiyeti sabıka kaydından silinmişti.

AİHM, H.S.'nin 1995'ten önce işlediği suçun ciddi siyasi niteliğini ve gazetecilerin neo-Nazilerin suçlarını haber yapmalarının engellenmesi durumunda demokrasiye yönelik saldırılarla ilgili tehlikenin farkındadır. Bu mülahazalar, cezalarını çektikten sonra salıverilen kişilerin topluma yeniden kazandırılmasının önemine ve belirli bir süre sonra mahkûmiyetleriyle karşı karşıya kalmama konusundaki meşru menfaatlerine karşı ölçülü olmalıdır.

Sonuç olarak AİHM, davanın özel koşullarında, yerel mahkemeler tarafından ileri sürülen gerekçelerin, Mahkeme'nin içtihadıyla uyumlu olduğuna, müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olduğuna ve Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

6

DÜŞÜNCE, VICDAN VE DİN ÖZGÜRLÜĞÜ

11- *Anderlecht Yehova Şahitleri Asamblesi ve Diğerleri/Belçika*¹¹ Kararı

Öz: *Başvuru, emlak vergisi muafiyetinden faydalanmak için dini grupların güvence içermeyen ve nesnel bir değerlendirmeyi de garanti etmeyen bir usule dayanarak iç hukuk yollarını tüketmek amacıyla başvuru yapmasının beklenmesinin gerekli olup olmadığına ilişkindir.*

Başvuranlar, Belçika’da faaliyet gösteren ve kendilerini Yehova Şahitleri Asamblesi olarak adlandıran toplam dokuz topluluktur.

2017 yılında Brüksel Bölgesinde emlak vergisine ilişkin olarak bir değişiklik yapılmış ve yalnızca tanınmış dinler için geçerli olmak üzere emlak vergisine istisna tanınmıştır. Tanınmış bir dine ait olmayan başvuranlar ise değişiklik tarihine kadar yararlandıkları istisnadan mahrum kalmışlardır.

Başvuranlar tarafından söz konusu mevzuata karşı yapılan başvuru sonrasında Belçika Anayasa Mahkemesi tanınmış din kavramının nesnel nitelikte olduğunu ve vergi kaçırılmasının engellenmesinin amaçladığını, tanınmayan dine mensup olan kişilerin de dinlerini tanınmasını isteyebileceğini kabul ederek mevzuatın iptali başvurusunu reddetmiştir.

Belçika hukuku, dinlerin tanınmasını sağlamak için bir başvuru imkânı içermektedir. Buna göre, bir dinin tanınmış nitelikte olmasının sonucu esas olarak maddi niteliklidir. Bu tanıma usûlüne ilişkin kurallar idari uygulama ile gelişmiştir ve şu şekilde sıralanabilir: 1- O dine inanan yeterince kişinin olması, 2- dinin belirli bir yapısının olması, 3- dinin o ülkede uzun bir süredir oturmuş nitelikte olması, 4- dinin sosyal bir yararı temsil etmesi, 5- sosyal düzene karşı olacak hiç bir eylemde bulunulmamış olması.

Başvuru Adalet Bakanlığına yapılmakta, Bakanlıkça uygun bulunan başvurular kanun tasarısı şeklinde Parlamento’ya sunulmaktadır. Karar tarihi itibarıyla Belçika’da tanınmış statüde olan inançlar şunlardır: 1- Katoliklik, 2- Protestanlık, 3- Yahudilik, 4- Anglikanizm, 5- İslam, 6-Orotodoksluk.

AİHM başvuranların şikâyetinin esas olarak farklı muameleye tabi tutulma iddiası olduğunu tespit ederek davayı 14. madde yönünden de incelemiştir. Mahkeme’ye göre, 14. maddenin uygulama alanı bulabilmesi için birbiriyle karşılaştırılabilir durumlarda olan kişilerin varlığı gerekir. Eğer bir muamele farklılığı objektif ve makul bir gerekçeye dayanmaz ise ayrımcılık niteliğindedir. Din kavramı da 14. maddede ayrımcılık sebepleri

¹¹ *Anderlecht Yehova Şahitleri Asamblesi ve Diğerleri/Belçika* Kararı, No. 20165/20, 5 Nisan 2022.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216625>

arasında sayılmıştır. Mahkeme, *İzzettin Doğan* (62649/10) kararına atıf yaparak, din ya da inanca dayalı her türlü farklılığın zorunlu sebeplerle gerekçelendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme'ye göre, Sözleşme'nin 9. maddesi taraf Devletlere dini topluluklara yönelik bazı imtiyazlar içeren hukuki bir altyapı oluşturma yükümlülüğü getirmese de eğer Devlet yine de bu şekilde bir statü oluşturmuş ise bu durumda getirilen imkânlardan yararlanılması için ortaya atılan ölçütlerin objektif nitelikte olması gerekmektedir.

Mahkeme, emlak vergisinden muafiyet için bir dinin tanınmasının ölçüt olarak belirlenmesini objektif bir ölçüt olduğunu belirtmiş, bu tercihin taraf Devletlerin takdir yetkisi kapsamında kaldığını kabul etmiştir. Öte yandan, bu şekilde bir ölçüt yalnızca Brüksel Bölgesi yönetimi tarafından benimsenmiş ise de Mahkeme Sözleşme ile uyumlu olduğu ölçüde federalizmin farklılıklarına saygı duyduğunu ifade etmiştir.

Bununla birlikte, Mahkeme, söz konusu muafiyetten faydalanmanın tek yolunun dinin devlet tarafından tanınması olduğunu hatırlatmış ve ardından Belçika'daki sisteme ilişkin olarak ne tanıma ölçütlerinin ne de uygulanacak usulün erişilebilir ve öngörülebilir nitelikte bir metinde yer aldığını tespit etmiştir. Bu konudaki mevzuat, özellikle geniş ifadelerle dayanmakta ve hukuk güvenliği ilkesini zedelemektedir.

Mahkeme ayrıca, tanıma işleminin tamamen Adalet Bakanı'nın ve yasama organının takdirine bağlı olduğunu, bu şekildeki bir sistemin riskler taşıdığını belirtmiştir. Ayrıca, tanıma talebine ilişkin bir karar verilmesi için bir süre sınırı da mevcut değildir.

Mahkeme sonuç olarak emlak vergisi muafiyetinden faydalanmak için dini grupların güvence içermeyen ve nesnel bir değerlendirmeyi de garanti etmeyen bir usule dayanarak iç hukuk yollarını tüketmek amacıyla başvuru yapmasının beklenmemesi gerektiğini kabul etmiş ve Sözleşme'nin 9. maddesi ile Ek 1. no.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

Milli Müdafaa Cad. No: 8 Bakanlıklar Kızılay/ANKARA

T: 0 (312) 549 59 05 F: 0 (312) 549 59 27 e-mail:

www.inhak.adalet.gov.tr